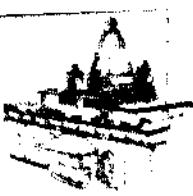

कोपरगांव ८६) श्री. राममास्तर मांगरुळकर ८७) श्री. सीरसुल पी. आर. ८८) श्री. प्रकाश बेडे ८९) श्री. नंदू लोढा ९०) श्री. संदीप लाहोटी ९१) श्री. शाम भंडारी ९२) श्री. शिवराम बिडवे ९३) श्री. भगवान खंडागळे ९४) श्री. केशव बिडवे ९५) श्री. अनिल राठी ९६) अ. प्रकाश सोमाणी ९७) श्री. सुधाकर बोराडे ९८) श्री. अशोक पवार ९९) श्री. राजा भंडारी १००) श्री. निलेश मुटके १०१) श्री. शंकर शाढे १०२) श्री. अर्जुन आमले १०३) पी. डी. इंगळे १०४) श्री. शैलेंद्र देशपांडे १०५) श्री. रावसाहेब देशमुख, अमरावती १०६) कुमार कुलकर्णी १०७) बालमभाई पापाभाई बॅन्ड, राहाता १०८) श्री. साहेबराव सोपान वदक, शिरडी १०९) श्री. सदाशिव जाधव ११०) श्री. मधुकर गणेश सूर्यवंशी १११) श्री. नितीन कुमठेकर ११२) श्री. राजाराम रंगनाथ देशपांडे ११३) श्री. अंशोक आढाव ११४) श्री. बाळासोहेब कुलकर्णी ११५) श्री. महादेव तुकाराम तुपे ११६) श्री. छगनराव बिडवे ११७) श्री. प्रकाश राऊत, अहमदनगर ११८) श्री. भरत तुळशीराम पारखे ११९) श्री. रंगनाथ रासकर १२०) श्री. प्रकाश सूर्यकांत हुडे १२१) श्री. रमेश नासयण नीचळ १२२) श्री. कल्याणकर, कल्याण १२३) श्री. राजेश रंगनाथ रासकर १२४) श्री. आप्पासाहेब डोंगरे १२५) श्री. मधुकर सोनवणे १२६) श्री. दत्तात्रेय भोसले १२७) श्री. आप्पा सामंत १२८) श्री. ज्ञानोबा ज. पुणेकर, पुणे १२९) श्री. जयंत नगरकर, पुणे १३०) श्री. रामकृष्ण सालकर, कोपरगांव १३१) श्री. गंगाधर जाधव, पुणे १३२) श्री. सतीश नागेशराव, मुंबई १३३) श्री. रमेशभाई साहेब, खार १३४) श्री. सुरेश राजाराम आंजलेकर १३५) श्री. बारकूशेठ गुणाजी मांडवकर १३६) श्री. शशिकांत एकनाथ दळवी १३७) श्री. विलास पावसकर १३८) श्री. वसंत बाळाराम जोशी १३९) श्री. विलास राजाराम महाडीक १४०) श्री. सुभाष ज. कांबळी १४१) श्री. सुनिल परशुराम साळवी १४२) व्ही. रामदांस, मुंबई १४३) न्यू गंधर्व ब्रास बॅन्ड, पुणे १४४) सख्यदबाबा ढोलीबाजा, राहाता १४५) मधूर बॅन्ड पथक, पुणे १४६) सौ. अनुराधा पिंपळगांवकर, पुणे १४७) सौ. शालीनीबाई मोहनराव आंबोडकर, साकरवाडी १४८) श्री. जी. एम. माळीवाडकर, साकरवाडी १४९) श्री. हिरुभाई पटेल, साकरवाडी १५०) श्री. मोहनराव आंबोडकर, साकरवाडी १५१) एस. एस. वाघ १५२) श्री. एस. कोटस्थाने सर, शिरडी १५३) पी. आर. यादव १५४) व्ही. ए. पाटील, शिरडी १५५) श्री. दिवेक मुळे, मुंबई १५६) श्री. रघुनाथ नागरे, शिरडी १५७) श्री. महेश सावर्डे कर, मुंबई १५८) श्री. ओंकार विलास परळकर, मुंबई १५९) श्री. पद्मीप गिरप, मुंबई १६०) श्री. गोरक्षकर साहेब १६१) श्री. बांदेकर १६२) ह. भ. प. माधवराव आजेगांवकर १६३) श्री. चंद्रकांतराव डोईफोडे १६४) श्री. गिरीष सातवनकर १६५) श्री. प्रभाकर आजेगांवकर १६६) श्री. चतुर्धनशेठ नागरे, शिरडी १६७) श्री. बारावकर काका, शिरडी १६८) श्री. माणिक साळी, शिरडी १६९) श्री. मधुकर निवृत्ती भालेराव १७०) श्री. शांताराम मिराणे १७१) श्री. पवार, शिरडी १७२) श्री. नंदू चव्हाण १७३) श्री. वासुदेव भगवान उत्पात १७४) श्री. ज्ञानोबा उत्पात, पंढरपूर, १७५)

श्री. बाबाजी उत्पात १७६) बा. ना. उत्पात १७७) श्री. सुरेश उत्पात १७८) श्री. तात्याराव मंगळवेढेकर १७९) श्री. नरसिंग मंगळवेढेकर १८०) श्री. गोविंद वनाटे १८१) श्री. शंकरराव मंगळवेढेकर १८२) श्री. चंद्रकांत डोईफोडे १८३) श्री. माधवराव आजेगांवकर १८४) श्री. बाळ अनवलीकर १८५) श्री. प्रदीप रातने

१८६) श्री. आर गणेश, प. बंगाल १८७) श्री. वसंत गोपीनाथ काळोखे, शिरडी १८८) श्री. विष्णुदयाळ बाबा, शिरडी १८९) श्री. ए. सी. के. सरदारजी सॉईया, दिल्ली १९०) श्री. बी. सत्यनारायण, बंगलोर १९१) श्री. मुक्तेश्वर पलोगुडा १९२) श्री. मुन्शीलाल, शिरडी १९३) श्रीमती वेदावती, हैदराबाद १९४) एम. रामैय्या, काङ्गीपेठ १९५) आर. ईश्वरदास, सिकंदराबाद १९६) शाहीर कुमार कुलकर्णी, अहमदनगर १९७) श्री. मनोहर दत्तात्रय अवचट, बारामती १९८) सुनंदा दादा पाटील, सडोली १९९) श्री. मिलिंद करकरे, इंदौर २००) श्री. चिदानंद सिदाम जाधव, सोलापूर २०१) श्री. दत्ता सिताराम जाधव २०२) श्री. प्रकाश रामचंद भैरी २०३) श्री. व्यंकट दत्ता माने २०४) श्री. भालचंद पवार २०५) श्री. सूर्यभान बापुराव नागमिडे, परभणी २०६) श्री. शंकर गुरुलिंग वसेकर २०७) सर्वोत्तम सोडवालकर २०८) श्री. सुरेश सोनार एवम् राजू कुलपारे, इंदौर २०९) श्री. अनुराग श्रीवास्तव, मुंबई २१०) श्री. प्रदीप शांभूर पंडीत २११) श्री. हिरालाल एस. पंडीत २१२) श्री. देवराव कृष्णजी वेले, मोरशी २१३) श्री. सूर्यप्रकाश श्रीवास्तव, मुंबई २१४) सौ. जयंती सुद्धमण्यम, हैदराबाद २१५) सौ. विजयालक्ष्मी, हैदराबाद २१६) आरती थिएटर्स, मुंबई प्रस्तुत म्युझिकल होरायझन्स संजय पुण्याबेकर व पुढील तेवीस कलाकार २१७) श्री. अरविंद म्हसाने २१८) श्री. दिनेश पडाया २१९) श्री. दिलीप जगळे २२०) श्री. राजन कुलकर्णी २२१) चंचल चौधरी २२२) श्री. राघवेंद्र अंकलगी २२३) वंदन गरुड २२४) श्री. शैलेश पवित्रन २२५) श्री. महेंद्र जगळे २२६) श्री. विजय सोनवणे २२७) श्री. निनाद देवधरे २२८) श्री. राजू शिंदे २२९) सौ. कांताजी पाखरे २३०) श्री. देवराज उनवणे २३१) श्री. सख्यद हनीफ २३२) श्री. सुनिल चुंबळे २३३) श्री. कुमारसेन गुप्ते २३४) श्री. पाथरे २३५) श्री. अब्दुल २३६) श्री. शाईल २३७) श्री. राजकुमार पगारे २३८) श्री. रमेश पवार २३९) श्री. झानोबा यादवराव सोनवणे २४०) कु. प्राणेश बाळासाहेब कुलकर्णी, सावळीविहीर २४१) श्री. तुकाराम माधवराव दैठणकर, पुणे २४२) श्री. दत्ता दगडोबा राहूरकर, पुणे २४३) श्री. रमाशंकर तिवारी, मुंबई २४४) श्री. राकेश रायजादा, भोपाल २४५) श्री. यादव तुळशीराम आढाव २४६) श्री. दामू आण्णा दळवी, श्रीरामपूर २४७) व्ही. व्यंकटेश्वर, विजयवाडा.

श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी

श्री साईबाबा संस्थान प्रकाशित पुस्तकांची यादी

अनु. क्र.	पुस्तकाचे नाव	भाषा	किंमत	पॅकींग व पोस्टेज
१.	श्री साई सत्चरित	मराठी	३९-००	९-०५
२.	-,-	इंग्रजी	१४-५०	६-५०
३.	-,-	हिंदी	-	-
४.	-,-	गुजराथी	१९-००	६-५०
५.	-,-	कन्नड	१३-५०	८-००
६.	-,-	तेलगु	१८-००	८-००
७.	-,-	तामीळ	-	-
८.	-,-	सिंधी	२२-००	७-५०
९.	श्री साई सत्चरित पोथी	गुजराथी	३९-००	१०-५०
१०.	श्री साई लिलामृत	मराठी	-	-
११.	-,-	हिंदी	-	-
१२.	-,-	गुजराथी	६-६५	४-००
१३.	अवतार व कार्य	मराठी	-	-
१४.	स्तवन मंजिरी	मराठी	०-६५	३-५०
१५.	-,-	हिंदी	१-००	३-५०
१६.	-,-	गुजराथी	०-९०	३-५०
१७.	सगुणोपासना (आरती)	मराठी	०-७०	३-५०
१८.	-,-	हिंदी	१-२५	३-५०
१९.	-,-	गुजराथी	०-८०	३-५०
२०.	-,-	तेलगु	२-५०	५-५०
२१.	-,-	सिंधी	१-२५	३-५०
२२.	दासगणूकृत ४ अध्याय	मराठी	१-८५	३-५०
२३.	सचित्र साईबाबा	मराठी/इंग्रजी	४-८०	५-५०
२४.	मुलांचे साईबाबा	मराठी	-	-
२५.	-,-	इंग्रजी	१-६५	३-५०
२६.	-,-	हिंदी	-	-
२७.	-,-	गुजराथी	१-६५	३-५०
२८.	-,-	तेलगु	-	-
२९.	रुद्राध्याय (अ. ११ वा)	मराठी	०-८०	३-५०
३०.	मार्गदर्शिका (शिर्डी गाईड)	मराठी	-	-
३१.	-,-	इंग्रजी	-	-
३२.	-,-	गुजराथी	१-५०	३-५०
३३.	साई दि सुपरमॅन	इंग्रजी	७-२५	४-००
३४.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (भरुचा)	इंग्रजी	६-५०	४-००
३५.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (प्रधान)	इंग्रजी	३-००	४-००
३६.	अष्टोत्तर शत नामावली	मराठी	१-००	३-५०
३७.	रघुनाथ सावित्री भजनमाला	मराठी	१५-२५	४-५०

श्री

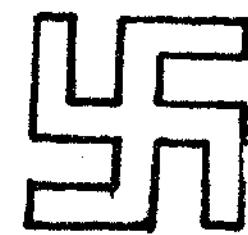
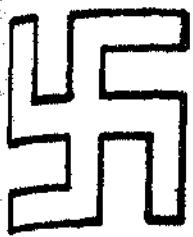
ऑक्टोबर १९८८]

[दोन रुपये

श्री साईबाबा

श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडीचे अधिकृत मासिक

ऑक्टोबर १९८८

श्री साईबाबा

श्री साईबाबा संस्थान
शिरडीचे अधिकृत मासिक

संपादक

श्री. रा. द. बन्ने

कार्यकारी अधिकारी श्री साईबाबा संस्थान शिरडी

—: कार्यकारी संपादक :—

श्री. सदानन्द चेंदवणकर

श्री साईबाबा पुण्यतिथी विशेषांक

वर्ष ६७ वे

किंमत २ रुपये

अंक ७ वा

दूरध्वनी ४१२२५६१

कायालय

“साईनिकेतन”, प्लॉट नं. ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई- ४०० ०९४.
वार्षिक वर्गणी रु. १०/- (ट.ख. सह) किरकोळ अंक २ रु. फक्त.

श्री साईबाबांच्या संदेशाचा जगभर प्रसार करणे हे
श्री साईलीलाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

रघुनाथ सावित्री साईनाथ भजनमाला

६१

करिता विचार आला गहींवर।
प्रपंच असार वाटला हो ॥
जन्मा येतो प्राणी एकला तो एक।
मायेचें कौतुक हरि जाणे ॥
चाले भावचक ज्याचे सत्तेखातीं।
असा जो तूं वालीं पाहू कोठे ॥
थोर जपीतपी ऋषी योगी मुनी।
भक्त मुक्त ध्यानीं रमले हे ॥
सबाह्य अंतरी वास ज्याचा असे।
कृपेवीण कैसें कळणार ॥
आहे ज्ञानशून्य दास गुरु देवा।
मजला केधवां हातीं घेसी ॥

६२

फारा दिवसांनी घेतलीं मी हातीं।
सद्गुरुमहतीं लिहावया ॥
राहीं गा तूं बाबा माझ्या जिल्हेवरी।
बोलवीं सत्वरी तुझे बोल ॥
बीजरूपी तूंची वृक्षरूपी तूंची।
फळरूपी तूंची मायाबापा ॥
रसरूपी तूंची गोडी त्याची तूंची।
स्वादरूपी तूंची कृपावंता ॥
दृश्य सृष्टि सारी तुझा हा पसारा।
आमुचा आसरा तूंच देवा ॥
दास म्हणे माझ्या बोलासी तूं पाव।
नसे अन्य ठाव सांगावया ॥

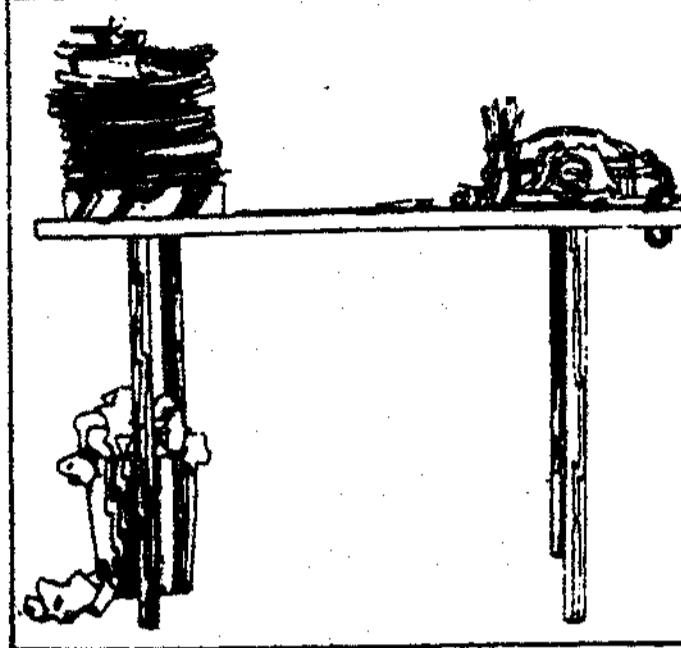
या मासिकात प्रकाशित झालेल्या लेखांतील
मतांशी संपादक सहमत आहेतच असे नाही.

श्री साईलीला – ऑक्टोबर १९८८

अनुक्रमणिका

१. संपादकीय	—	४
२. ऐका साई	—	६
३. श्री बाबांचे महानिर्वाण हा केवळ आभास— प्रा. र. श्री. पुजारी	—	७
४. चिंतन	— सौ. निर्मला राजे	१०
५. साई धन्य संत महान	— श्री. रमाकांत करंबेळकर	१२
६. मोक्षप्राप्ती	— सौ. उषाताई अधिकारी	१३
७. दसरा – सोन्याचा दिवस	— सौ. मंगला वैद्य	१६
८. महानिर्वाणातून एकात्मता	— सौ. उषा मुळे	१७
९. श्री साई महानिर्वाणाचा अर्थ	— डॉ. सुमन खानविलकर	१९
१०. श्री साईनाथ महाराजांची ७० वी पुण्यतिथी— सौ. सरोजिनी मुळे	— सौ. सरोजिनी मुळे	२३
११. श्री साईबाबा – महानिर्वाण	— श्री. चिंतामण शिंत्रे	२४
१२. संतवाणी – माणिक मोती	— श्री. अशोकराव गगे	२६
१३. साईदरबारातील माणिक आणि मोती - १०-		२८
१४. गुरुचा महिमा	— सौ. नीता कालुष्टे	३०
१५. त्रिवार वंदन	— श्री. सूर्यकांत आंगणे	३२
१६. मी जातो आमुच्या गावा	— आसावरी वायकूळ	३३
१७. अनाकलनीय महानिर्वाण	— श्री. मधु पाटणकर	३५
१८. गोदावरीच्या काठी	— डॉ. रा. सी. कापडी	३७
१९. श्री साईच्या जीवन इतिहासातील शेवटचे पान	— श्री. सदानंद चेंदवणकर	३८
२०. दसरा संदेश	— श्री. रमेश शेलार	४६
२१. श्री साईनाथांचे महानिर्वाण	— डॉ. कु. इंदुताई नाईक	४७
२२. साईरुपी यती हे आले	— सौ. वसुंधरा चोरे	४८
२३. शोक	— श्री. एन. पी. चव्हाण	४९
२४. सतांची शिकवण आणि भक्तीमार्ग	— श्री. एकनाथ महाजन	५०
२५. साई नाम सदा जपा	— सौ. मंदा इनामदार	५३
२६. श्री साईनाथांची अमरवाणी	— श्री. शिवानंद हिरेमठ	५४
२७. ओम साई नाथा	— कु. सिंधु थोरात	५५
२८. खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी	— साईनंद	५६
२९. साई रंगी रंगू दे मन	— सौ. वासंती नांदेडकर	५८
३०. ज्ञानेश्वरांविषयी सामान्य ज्ञान	— श्री. सदानंद चेंदवणकर	६१
३१. साई म्हणजे साक्षात ईश्वर	— सौ. शैलजा कुळकणी	६२
३२. अशी बाबांना भक्ताची काळजी	— इंदिरा लालवाणी	६३

संपादकीय

जब तक सूरज चांद रहेगा साईंजी तेरा नाम रहेगा

स. न. वि. वि.

विजयादशमी उर्फ दसरा हा आम्हां हिंदूंचा किती मोलाचा व महत्वाचा शुभ दिवस! साडेतीन मुहूर्तपैकी एक शुभमुहूर्त. इतके याचे महत्व आहे. प्राचीन काळापासून आमचे पूर्वज या दिवसाचे महत्व जाणून कोणत्याही कार्याचा शुभारंभ करण्यासाठी याच दिवसाची निवड करीत

असते. असा हा कोणत्याही परिस्थितीवर विजय मिळवून देणारा शुभ दिवस आहे.

... आणि साईंभक्तांना तर या दिवसाचे महत्व आगळेच वाटत असते. विजयादशमी म्हणजे बाबांच्या निर्वाणीचा दिवस. मर्त्य देहाचा त्याग करून श्री साईंनाथ, श्री साईंबाबा सच्चिदानन्द स्वरूपी विलीन झाले तो परम पवित्र दिवस म्हणजे विजया दशमी—दसरा सिमोल्लंघनाचा दिवस.

आज 'त्या' घटनेला सत्तर वर्ष पूर्ण झाली आहेत. मंगळवार १५ ऑक्टोबर १९१८ ते २० ऑक्टोबर १९८८ दरम्यान सत्तर वर्षांचा काळ लोटलेला आहे. श्री बाबांचे चक्षुर्देशन घेतलेली मंडळी आजही हयात आहेत. ही माणसे मोठी भाग्यवान म्हणायची की त्यांनी हिडते-चालते-फिरते-बोलते बाबा आपल्या डोळ्यांनी पाहिले व नेत्रसूख अनुभवले. पण आज बाबा देहाने नसले तरी आपल्या दिव्यत्वाच्या प्राण रूपाने, आजही आमच्यात वावरत आहेत. भक्तांना तर त्यांचे अस्तित्व पदोपदी जाणवत आहे. ते आम्हाला सोडून जाणार तरी कुठे आणि जातील तरी कसे? भक्तांच्या कल्याणासाठी त्यांनी मानवदेह धारण केला, माणसात वावरले. त्या त्या परीने आपले कार्यपार पाढून ते आमच्या दृष्टीआड देहाने झाले तरी ते आमच्यातच आजही वावरत आहेत. आजही या घटकेला आम्हाला मार्गदर्शन करीत आहेत. संकटप्रसंगी धावत धावत येऊन आम्हाला संकटमुक्त करीत आहेत. त्यांनी आम्हाला देऊन ठेवलेले आश्वासन किती मोलाचे आहे? त्यांनी आश्वासनपूर्वक सांगून ठेवलेले आहे की,

आलो जरी गतप्राण । वाक्य माझे माना प्रमाण

माझी हाडे तुर्बनी मधून । देतील आश्वासन तुम्हांस ॥

किती खात्रीपूर्वक व अगदी ठासून त्यांनी हे आश्वासन आपल्या भक्तांना देऊन ठेवले आहे बरे? वाक्य माझे माना प्रमाण, माझ्या शब्दांवर संपूर्ण विश्वास ठेवा, ते मी देऊन ठेवलेले वचन आहे. ते कदापी खोटे होणार नाही.

आणि श्री नाथांनी हे पण सांगून ठेवलेले आहे की,

नित्य मी जिवंत ।
जाणा हेंचि सत्य ।
नित्य घ्या प्रवित अनुभवे ।

या त्यांच्या वचनाचा अनुभव त्यांच्यामागे गेली सत्तर वर्षे भक्तांना येतच आहे की नाही!

श्री साईमहाराजांनी आम्हाला कितीतरी बहुमोलाच्या व शाश्वत कल्याणाच्या गोष्टी शिकविल्या. स्वतः आचरण करून त्या आमच्या गळी उतरविल्या. त्यांनी आम्हाला सर्व धर्मां समानत्व शिकविले. कोणत्याही धर्मात तुमचा जन्म झालेला असेना का, राम, रहिम, बुद्ध, झरतृष्ठ हे एकच आहेत. सारी त्या परमेश्वराची लेकरे आहेत. तुम्ही त्याला कोणत्याही नावाने ओळखा, तो आम्हा सर्वांचा परम पिता आहे. मग आम्ही आमचा धर्म कोणताही असला तरी एकमेकांशी बंधुभावाने वागायला नको का? शिरडीत आज आम्ही वागतो मग देशात कां नाही? या देशाच्या दृष्टीने किती मोलाची शिकवण आहे ही! ती शिकवण त्यांनी जीवनभर अंमलात आणली व आपल्यापुढे त्यांनी एक उच्चतम आदर्श ठेवला. तो सतत गिरविणे, तो अहर्निश आचरणात आणण्यासाठी झटणे, हे श्री बाबांच्या भक्तांचे परम कर्तव्य आहे.

आमच्यातील माणुसकी पार लयाला गेली आहे, हे पाहून त्यांनी आम्हाला माणुसकीने वागण्याचा, साच्या भूतलावर दया करण्याचा, जे संकटात सापडले असतील त्यांना संकटमुक्त करण्याचा संदेश दिला. आपण तो झेलीत आहोत का? त्याप्रमाणे दैनंदिन जीवनात आम्ही वागत आहोत का? याचा त्या संदेश दात्याच्या पुण्यतिथीसारख्या प्रसंगी प्रत्येकाने विचार केला पाहिजे. बाबांचे पुण्यस्मरण म्हणजे त्यांच्या उच्च मानवतावादी शिकवणूकीचे स्मरण. परंतु त्या शिकवणूकीचे विस्मरण जर आम्हाला झाले, तर बाबांचे भक्त म्हणवून घेण्यात आपण कुठवर पात्र ठरतो, याचा विचार ज्याचा त्यानेच करावा.

श्रीसाईनाथ महारजांची अनन्य भावे भक्ती म्हणजे रंजल्या गांजलेल्यांसाठी झटण्याची आपली प्रवृत्ती. हिचे महत्व अनन्य साधारण आहे, हे महत्व आपण ओळखले पाहिजे. जो दुःखितांचे दुःख दरू करण्यासाठी झटतो, जो भुकेलेल्यांना भाकर देतो, जो संकटात सापडलेल्यांना मुक्त करण्यासाठी आपल्या परीने झटतो, तोच बाबांचा खरा भक्त, यालाच म्हणतात सेवा भाव!

आल्या गेल्याचा आदर करी । तृष्णितां जल भुकेल्या भाकरी ।

उघड्यास वस्त्र बसाया ओसरी । देतां श्रीहरी तुष्टेल ॥

या दिव्य शब्दाशब्दातून हेच तत्वज्ञान गोवले गेलेले आहे. परोपकार तो हाच. माणुसकी ती हीच. परंतु आपल्यापैकी किती जणांच्या आचरणात हे तत्वज्ञान येत आहे बरे! बाबांची भक्ती म्हणजे भूतमात्राची सेवा. तिचे आचरण ज्या प्रमाणात आमच्याकडून होईल, त्या प्रमाणात आम्ही भगवंताच्या कृपेस पात्र होऊ.

श्रीसाईनाथ महाराजांच्या या परमपवित्र सत्तराव्या पुण्यतिथी दिनी आपण आपल्या आजवरच्या गतकालीन जीवनाचे सिंहावलोकन करून श्रीनी दाखवून दिलेल्या मार्गाने निदान यापुढील काळात तरी वाटचाल करावयाची, जीवनातील प्रत्येक पाऊल त्याच रोखाने टाकावयाचे असा निर्धार करू या.

- जय श्रीसाईराम

ऐका साई

साई, आम्हां घ्यावे पदरी
आलो आम्ही तुमच्या दारी

घेतो साईनाम मुखी
करावे आमचे जीवन सुखी

साई, तुमचे आम्ही लेकरूं
सांभाळा आमचे तारूं

आम्हावरी तुमची कृपा रहावी
आम्हावरी दया करावी

श्रधा-सबुरी हे दोन पैसे
आम्ही तुमच्या चरणी ठेवतसे

हरूनी संकट - दुःख अमुचे नेई
आमच्या जीवनी प्रकाश देई
आमची विनंती ही ऐका साई

- श्री. निलेश गुरुदास कामत
द्वारा गुरुदास बा. नाईक,
डॉ. बागांझा परेरा रोड,
घर क्र. इ-६९०,
सांतिनेज, पणजी-गोवा.

श्रीबाबांचे महानिर्वाण हा केवळ आभास !

— प्रा. र. श्री. पुजारी
रमानिवास, १९२ सदाशिव पेठ,
पुणे-३०.

संत-महात्मे किंवा अवतारी पुरुष यांच्या देहावसानास आपण 'मृत्यु' म्हणत नाही, निर्वाण किंवा महानिर्वाण म्हणतो. लौकिक अर्थाने ते गेले, देहाने ते गेले, मनाने मात्र ते आपणा सर्वांपाशी आहेत, अशी आपली धारणा असते. शास्त्रदृष्ट्या हीच धारणा योग्य आहे. गेला तो नाशवंत देह, अन्यथा आत्मा अविनाशी आहे, असा विचार या मनोधारणेमागे आहे.

श्रीबाबा तर साक्षात् परब्रह्म. परमात्मा. तो परमात्मा नित्य आहे, मुक्त आहे, अविनाशी आहे. मग सत्तर वर्षांपूर्वी सर्वांना शोकाकुल करणारे, निराधार करणारे पोरके करणारे ते काय? ते केवळ श्रीबाबांच्या मर्त्य देहाचे गमन! देह कायमचा गेला, याचे ते दुःख. तो देह पुन्हा पाहावयास मिळणार नाही, याचा तो शोक.

श्रीबाबांनी देहरूपी त्या जीर्ण वस्त्राचा त्याग करून या विजयादशमीस सत्तर वर्ष पूर्ण झाली. म्हणजे फार मोठा कालखंड मध्ये लोटला, असे आपणास वाटते. परंतु अ-जर, अ-मर, अ-जन्मा प्रभूस त्याचे काय! सत्तर वर्ष म्हणजे त्यांना एका पळाप्रमाणे! निमिषाप्रमाणे! तो सर्व इतिहास एका दृष्टिक्षेपात पाहाणारे ते दृष्टे! साक्षी!

व्यामोहात सापडलेल्या अर्जुनाला अखेरी भगवान श्रीकृष्ण विश्वदर्शन घडवितात. सर्व विश्व आपणतच कसे सामावले आहे, याची कल्पना देतात. या विश्वाची उत्पत्ती-स्थिती-लय आपल्या हाती कशी आहे, याची ओङ्कारती जाणीव देतात. तेव्हा अर्जुनाच्या ध्यानी येते की, मी 'मारता' आणि हे सर्व योद्धे 'मरते' हा माझा केवळ भ्रम आहे. रणांगणावरील सर्व काही कर्तृत्व आहे, ते साक्षात् श्रीकृष्णदेवांचेच. त्यांच्या इच्छेविना या सृष्टीतील झाडाचे पानसुद्धा हलणार नाही. म्हणून हे सर्व महाभारत हीही त्यांचीच एक महान लीला आहे. त्या लीलेत आपणास स्थान मिळाले, हे आपले परमभाग्य.

श्रीबाबा हे कलियुगातील अवतारी श्रीकृष्णाच. त्यांची लीला अनेक पदरी, अनेक सूक्ष्म धागे एकमेकात गुंतलेली, कधी अल्पशी गम्य तर कधी संपूर्ण अगम्य अशीच असणार. त्यांचे सत्यरूप चरित्र या बृहत्तीलेतच गौप्यरूपे वास करीत असणार. जे केवळ जन्मजन्मांतरी त्यांचे झाले, त्यांनाच या दिव्य चरित्राचे मर्म आकळणार. जे कधी आलेही नाहीत आणि गेलेही नाहीत, अशा श्रीबाबांचे महानिर्वाण हाही एक आभासच आहे, याची जाणीव केवळ त्यांनाच असणार. अन्यथा देह गेला की बाबा गेले असेच इतरांना वाटणार.

यत् दृष्टं, तत् नष्टं — जे दृश्यमान म्हणजे इंद्रियगोचर, ते कधी ना कधी नष्ट होणारे श्रीबाबांचे इंद्रियगोचर चरित्र हे या कोटीतील. म्हणजे पुसले जाणारे. कधी

ना कधी विस्मृत होणारे. त्यांचे न पुसले जाणारे चरित्र म्हणजे त्यांचे दिव्यत्व, सर्वसाक्षित्व. दिक्कालाला भेदून जाणारे अनंतत्व म्हणून लौकिक चरित्राच्या सीमारेषा ओलांडून जे श्रीबाबांना भेटील, त्यांच्याशी एकरूप होऊन जातील, तेच त्यांचे खरे भक्त. अन्यथा तंबोन्याची खोळ म्हणजे तंबोराच, असे समजणारे केवळ त्यांच्या पाउलखुणाच जाणणारे. समुदाच्या लाटांवरील फेस म्हणजेच समुद्र समजणारे. पण ज्ञानी नसले, तरी तेही खरे भक्तच!

सृष्टीच्या महाप्रलयानंतर वटपत्रशयनी असलेल्या परमात्म्याला आपल्या एकटेपणाचा कंटाळा आला. आपल्या योगमायेच्या साहाय्याने त्याने विराट प्रपंचाचा मांड मांडला. एखाद्याने मातीची बाहुली बनवावीत, ती वाळवावीत, रंगवावीत, त्यांना नाचवावे, खेळवावे – असा हा मांड होता. आजही तो तसाच आहे. पण हा खेळ उत्पत्ती – स्थिती – लय यांचा आहे. एक ना एक दिवस या मृतिका बाहुल्यांच्या देहांना विराम आहे, बोळवणूक आहे. पण ही बोळवणूक कायमची नाही, तिला 'पुनरागमनायच' हा वरद आशीर्वाद आहे.

जीवमात्र देहाने गेले तरी प्रियजन त्यांना आपल्या मनात घर बांधून देतात. त्यांच्याशी सुखदुःखाच्या, प्रेमाच्या गुजगोष्टी करतात. त्यांच्या उत्तरोत्तर कल्याणाची घिंता वाहातात. श्रीबाबा तर सर्व जीवमात्रांचे पिता. ते पुन्हा त्यांना जन्मासु घालतात. त्यांचे कच्चे पाठ पक्के करवून घेतात. त्यांची योग्यता पाहून त्यांना पुढील ज्ञान-भक्तीच्या प्रवासास धाडतात. या प्रवासातही त्यांचे साक्षी होऊन त्यांची सर्वतोपरी घिंता वाहातात.

माती, झाडू, मेण यांच्याप्रमाणे असलेल्या परंतु अंतरंगात इच्छा, वासना, आकांक्षा इत्यादीची स्वयंचलित यंत्रणा असलेल्या मानवबाहुल्या भोवती निर्माण करणे आणि त्यांच्याशी त्यांच्या आत्मोन्नतीचा खेळ खेळणे, हे तर श्रीबाबांचे अनादी कार्य. ते कार्य आपल्या देहावस्थेत शिरडीत बसून त्यांनी साठ वर्ष केले. त्या गोष्टीला आता सत्तर वर्ष होऊन गेली. तरीही त्यांचा हा आवडता खेळ प्रत्येक क्षणी आजही चालू आहे. हजारो-लाखो भक्त त्यांच्या नामाचा अखंड उद्घोष करीत आहेत. जणू आज सबंध जगच साईमय होऊन गेले आहे.

श्रीबाबा हे अनादी पुरुष. आपल्या प्रकृती मायेने जे कोणी त्यांचे, त्यांना शरणांगत, त्यांना पुनः पुन्हा काही निमित्ताने ते आपल्या प्रेमछत्राखाली आणीत आहेत. त्यांना त्यांच्या नैसर्गिक कंलाप्रमाणे आणि योग्यता पारखून स्वकार्यी गुंतवीत आहेत. तथापि जे आडमुठे, त्यांना मात्र त्यांच्या पायी दोरा घालून विमण्याप्रमाणे शिरडीस खेचत आहेत. कधी त्यांच्यापैकी एखाद्यास त्याच्या चार, साठ किंवा बहातर जन्मांचा इतिहासही तोऱ्डपाठ म्हणून दाखवीत आहेत!

मानवरूपाने शिरडीत असताना ज्या लीला श्रीबाबांनी केल्या, त्याच लीला आजही श्रीबाबा करीत आहेत. कोणी एखाद्याने पडद्याआड उभे राहून सर्व काही गोष्टी कराव्यात तसाच हा प्रकार आहे. त्यामुळे श्रीबाबा आज देहाने गेले असले,

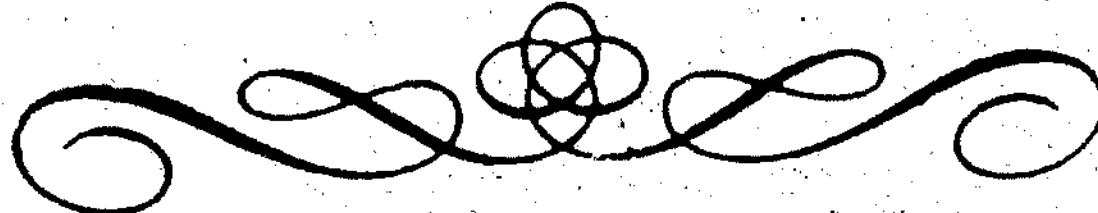
तरी सत्तेने तेथे वावरत आहेत. कोणाही व्यक्तीस प्रेरण करवून त्याच्याकरवी ते आपले कार्य करीत आहेत. फार काय, स्वज्ञामधून, दृष्टांताकरवी किंवा प्रत्यक्ष दर्शन देऊनही भक्तांची सर्व तळेची मनोगते आजही ते एखाद्या वत्सल मातेप्रमाणे पुरवीत आहेत.

परंतु याहीपेक्षा खात्रीची एक सोय भक्तदर्शनासाठी श्रीबाबांनी चिरंतन रचरूपात करून ठेवली आहे, ती म्हणजे हेमाडपंताना प्रेरण करवून लिहवून घेतलेले आपले सत्यरूप चरित्र, 'श्रीसाईसच्चरित.' या चरित्रात, लौकिक चरित्राच्या पतिकडे असलेले आपले मोक्षदायी चरित्र ग्रथित करवून भक्तांना जन्मोजन्मी पुरेल, असे मार्गदर्शन त्यामधून प्रत्यक्ष श्रीबाबांनीच हेमाडपंतांकरवी केले आहे. दीपस्तंभाप्रमाणे असलेले हे चरित्र म्हणजे श्रीबाबांचे 'प्रकट गुह्य' असून भक्तांना शेकडो जन्म मार्गदर्शन करणारे आहे.

गेल्या काही वर्षात श्रीक्षेत्र शिरडीचे माहात्म्य अनंत पटींनी वाढले आहे. तेथील दरबार आता विस्तृत झाला आहे. संस्थानचे वैभव दिपवून टाकणारे झाले आहे. भक्तवर्ग लाखोंच्या घरात गोला आहे. याचे कारण भक्तांना येणारी श्रीबाबांच्या वात्सल्याची प्रचिती. श्रीबाबा आजही तेथे कणाकणामध्ये अंदृश्य रूपाने भरून उरले आहेत, ही येणारी अनुभूती.

सरकार म्हणजे नेमके काय हे कधीही कोणास बोट ठेवून दाखविता येत नाही. याचे कारण सरकार दृश्यमान असत नाही. ते सत्तारूप असते. सत्तेची शक्ती अमोप असते. दुर्दम्य असते. जीवांच्या कल्याणासाठी तिचा अवतार असतो. वापर होतो.

राम आणि कृष्ण यांच्याप्रमाणेच श्रीबाबा अवतारी पुरुष. देहाच्या आश्रयाने त्यांनी लौकिक लीला केल्या. आचार-व्यवहार स्वधर्माच्या आचरणाच्या आश्रयाने त्यांनी जन्मभर प्रात्यक्षिक म्हणून शिकविला. आता त्यांची सत्ता वेगवेगळ्या लीला घडवून तेच आत्मोद्धारी लोकशिक्षणाचे कार्य करवीत आहे, अनंत काळ करीत राहाणार आहे.

चिंतन

— सौ. निर्मला चि. राजे
लिला भुवन,
राजारामपुरी, ७ वी गल्ली,
कोल्हापूर.

मी फार वर्षापासून श्री 'साई'ची भक्ती आहे. आपण या उतार वयात भक्ती वाढवावी, अशी मनाला ओढ लागली आहे.

लहान वयापासूनच मला आध्यात्मिक जीवनाची आवड आहे, सतत श्री साईबाबांची भक्ती घडावी, हीच दिर्घ इच्छा. अर्थात् मी भक्ती करते म्हणजे काय करते याचे विवरण मी माझ्या बुद्धीप्रमाणे आज येथे करणार आहे. श्री बाबांची शिकवण प्रत्यक्ष कृतीत आणण्यासाठी मी सदैव प्रयत्नशील असते.

मी स्वतः संसारी आहे. दैनंदीन व्यवहार करतानाच मी नेमाने रोज श्री साईचरित्रातील एक अध्याय वाचते. त्याशिवाय पंधरावा अध्यायही रोजच वाचते. बाबांचे स्वतः चिंतन करणे, हे माझे मूळ ध्येय आहे. संसारात आजपर्यंत खूपच संकटांना तोऱ घावे लागले. अजूनही संकटांना तोऱ घावे लागेल. शरीराला तसेच मनाला डाचणारे अनेक कटू प्रसंग वारंवार उत्पन्न होतात. अशाही परिस्थितीत श्री बाबांचे चिंतन करण्यात मी जराही कुचराई करत नाही. काहीवेळा खूप अवघड वाटते. परंतु माझे प्रयत्न चालूच राहतात. ज्यावेळी एखादा दुःखी मनुष्य भुकेला असतो, त्यावेळी त्याला भाकरीचीच जरूरी असते. ती न देता त्याला उपदेशाचा काय फायदा? त्यावेळी तो दुःखाने खबलेला असतो. त्याला मी तत्त्वज्ञान समजाऊन सांगण्याचा प्रयत्न योग्य नाही. यासाठी संकट निवारण करण्यासाठी बाबांच्यावर शळा ठेवून सबुरी धरणे व आपले हीत साधणे हेच खरे.

मी बाबांची भक्ती का करते, तर त्यांच्यावर माझी निरिसम शळा आहे. त्यांची भक्ती करण्याने मनाला शांती मिळते. जसजशी ही उपासना वाढत जाईल, तसेच शी मनालाही जास्त शांती लाभत जाईल, अशी माझी दृढ शळा आहे. ज्यावेळी मी बाबांचे श्री साईचरित्र वाचते, त्यावेळी प्रत्येक अध्यायात मला वेगवेगळा पैलू आढळतो. प्रत्येक अध्याय एक वेगळा भाव सांगून जातो. संपूर्ण चरित्र म्हणजे ज्ञानाचा अर्थांग सागर आहे. आपल्याकडे जे देण्यासारखे आहे, ते घावे, लोकांच्या उपयोगी पडावे, अशा अनेक चांगल्या गोष्टी प्रत्येक अध्यायात आहेत. मला असे वाटते की, आपण आपला वेळ चिंतन, मनन निरूपण करण्यात घालवला, कोणाशीही कोणत्याही प्रकारचा तार्किक वादविवाद करण्याच्या भरीला न पडता बाबांचे चिंतन व मनन करण्यात घालविला, तर वेळेचा सदुपयोग ठरेल. आपण बाबांची भक्ती वाढवू लागलो, तर आपणास दुसऱ्याचे दुःख पाहून दुःख होईल. दुर्बलावर दया करावी, अशी इच्छा होईल. तसेच सर्वाशी स्नेहाने व परोपकार बुद्धीने वागावयाची इच्छा होईल.

या भक्ती करण्यापायी देहाला कष्ट सोसाण्याची तयारी ठेवावी लागेल. बाबांचा दास आहे, असे धरून दारथत्वाचे रक्षण करून बाबानाच आपला परमेश्वर मानून सतत भक्ती वाढवावी. त्या योगे आपल्या ठिकाणी क्रोधाचा लवलेश व मानसिक संताप कधीही वास करणार नाही.

सर्व लोकांशी नेहमी समत्व बुद्धीने, सरळ वागण्यामुळे सर्वाना प्रिय होणे, सत्य भाषण करून सारासार विवेक धारण करणे, तीनही वाणीने म्हणजे (प्रशांती, मध्यमा व वैखरी) जो असत्याला स्पर्श करत नाही, असा सर्व श्रेष्ठ बाबांचा भक्त त्रिवार धन्य होय.

तारुण्यात वैराग्याने राहणे म्हणजे विषय विलास भोगण्याचा व उन्नतपणाचा काळ असूनही वैराग्य प्राप्त होणे, ऐश्वर्य किंवा अधिकार प्राप्त झाले नाही, तरी खंत न बळगता त्यांच्याबद्दल संकल्पही न करणे, बाबांच्यावर दृढ श्रद्धा असणे, बाबांच्या भक्तीचा एकदा मार्ग स्वीकारल्यावर वाटेल तो आघात झाला, तरी आपल्या श्रद्धेच्या मार्गापासून विचलीत न होणे, म्हणजेच खरी भक्ती होय.

आपल्या मनात कोणत्याही गोष्टीबद्दल आशा अथवा निराशा शिल्लक ठेवावयाची नाही. या जगात कोणाच्याही प्रेमपाशात अडकून रहावयाचे नाही. जन्माला आल्यामुळेच केवळ नात्याचे व विवाह बंधनामुळे कुटुंबाचे संबंध आहेत, हे जाणणे. मोह न ठेवणे, काही मिळवावयाचे नसल्यामुळे कशाबद्दलही वासना शिल्लक न ठेवणे, अशा आचरणाने मनाला भक्ती करण्याची आस वाढू लागेल. जो नेहमी खरे बोलतो व त्याप्रमाणे वागतो, तोच खरा. नुसती शाब्दीक व झानाची वायफळ बडबड तो करत नाही.

भक्ती करताना, भावी दुःखाचे व संकटाचे विचार ठेवू नयेत. पुढे काय होणार, हे कोणीही सांगू शकत नाही. तर्काने अथवा शास्त्रीय झानाने सांगितलेले भविष्य हे श्री बाबांच्या किमयेपुढे अपुरे आहे. बाबांच्या कृपेने वाटेल ते घडू शकते, यावर विश्वास ठेवणे जरुर आहे. पुढे दुःखाचे प्रसंग येणार म्हणून आजच शोक किंवा काळजी करीत बसणे, योग्य नव्हे. बाबांच्या अतर्क शक्तीवर श्रद्धा ठेवून त्यांचे सतत स्मरण करणे, हेच खरे.

दुःखाच्या कल्पना या देहाच्या आसक्तीमुळे निर्माण होतात. कल्पनांचा ध्यासच मूर्त स्वरूपाचा येतो. म्हणून बाबांच्या कृपेने प्राप्त झालेल्या विवेकाचे साध्य घेऊन देहाच्या ठिकाणी असलेल्या आसक्तीचा त्याग करावा. आसक्तीला देह हा निमित्तमात्र आहे, त्याचे सुखदुःख खरे नाही.

शेवटी मला असे वाटते की, या जगात पूर्ण सुखी असा कोण आहे कां? सर्व दृष्टीने विचार केला, तर असे आढळते की, या अपूर्ण जगात सर्वच अपूर्ण आहे. परमेश्वराने प्रत्येक ठिकाणी काहीतरी उणेपणा ठेवला आहे. फक्त माझ्यामते बाबाच पूर्ण आहेत, हे माझे वैयक्तीक मत आहे. ते देहाने निमित्तमात्र वावरत होते, पण अंतरंगाने परमेश्वराशी एकरूप होते, असे संत पुरुष श्री साईबाबाच पूर्ण आहेत.

श्री साईबाबांची आपणाला अशी शिकवण आहे की आपण सत्याची कास कधीही सोडू नये. सत्य बोलण्यासाठी व सत्कृत्य करण्यासाठी सतत झटावे. आपले व लोकांचे शाश्वत असे आत्मकल्याण करावयाचे असेल, तर अप्रिय असले तरी सत्य बोलले पाहिजे. सत्य एकच असले तरी प्रत्येकाची पाहण्याची दृष्टी त्याच्या त्याच्या प्रकृतीप्रमाणे व स्वभावाप्रमाणे वेगवेगळी असते. जे आपणास खूप प्रयत्न करून व सत्य बोलून मिळाले नाही, ते मिळविण्याचा प्रयत्न करणे व जे मिळाले आहे, ते राखण्याचा प्रयत्न करणे, जे राखले आहे ते चांगल्या तळ्हेने वाढविण्याचा प्रयत्न करणे व जे चांगल्या तळ्हेने वाढविले आहे, त्यांचा योग्य ठिकाणीच विनियोग करणे रास्त ठरेल.

आपण या जगात सत्याचा अधारादर जी कृत्ये करतो, त्या सर्व कृत्यांना श्री साईबाबांचे आशीर्वाद असतात. आपण आपल्या जीवनाचा पाया सत्यावरच उभारला पाहिजे कारण अंतीम सत्य हेच विजयी होते.

अशा तळ्हेने माझी 'साई भक्ती' खूप वाढावी, हीच श्री साईचरणी प्रार्थना आहे.

साई धन्य संत महान

नक्षीदार सिंहासन
त्याला शोभिवंत कमान
वरी साई झाले विराजमान
अति प्रसन्न करूनी वदन
सर्वत्र फिरवती नयन
सकल करिती त्यांसी नमन
त्यांसी ते करिती अभिवादन
मग सर्वांची चौकशी करून
प्रत्येकाचे करीती समाधान
अति संतोषोनी अखीलजन
गाऊ लागले साईचे गुणगान
रमाकांत नतमस्तक होऊन
म्हणे साई धन्य संत महान

— श्री. रमाकांत वामन करंबेळकर
रघुनाथ निवास, चेंबूर,
मु. नं. ४०० ०७९.

मोक्षप्राप्ती

— सौ. उषातार्ड अधिकारी
सावित्री सदन, बंदर रोड,
मु. पो. रत्नागिरी.

श्री साईबाबा प्रथम शिरडीत आले आणि त्यांनी तेथेच कायमचे वास्तव्य केले, तेहा गावातील काही लोक त्यांची निंदा—नालस्ती करीत. सगळेच लोक सारखे नसतात. गावात असे वाईट लोक होते, तसेच म्हाळसापती, काशीराम शिंपी, माधवराव देशपांडे व गावकामगार केशव अनंत कुळकर्णी उर्फ अप्पा कुळकर्णी अशी सुजाण व माणुसकी असलेली माणसेही होती. म्हाळसापती, काशीराम, माधवराव देशपांडे हे नित्य श्रीबाबांच्या सेवेत असत. गावकामगार अप्पा कुळकर्णी यांना नित्य सेवेत राहाता येत नसे त्यामुळे त्यांना वाईट वाटे. त्यांनी श्रीबाबांना प्रथम पाहिले, तेहाच ही मूर्ती सामान्य नाही, हे त्यांना कळून चुकले होते. श्रीबाबांचे सहजी घडलेले चमत्कार पाहून त्यांची श्रीबाबांवर पूर्ण श्रद्धा बसली होती. वरवर वेड पांघरणारी ही व्यक्ती अंतरी अनंत कळांनी भरलेली आहे, हे स्वानुभवाने पटले होते. दिवसेदिवस श्रीसाईचरणी त्यांचा भाव वाढतच होता. आपले हित-अनहित कशात आहे, हे तेच फक्त जाणू शकतात, तेच आपले परमेश्वर आहेत, अशी मनाची समजूत होऊन ते नित्य साईस्मरणात रंगून गेलेले असत. त्यांची ही सात्त्विक, शुद्ध भक्ती श्रीबाबा जाणून होते. त्यामुळे त्यांचे अप्पांवर खूप प्रेम होते. बाबा अनेक वेळा रागावत शिव्याही देत पण अप्पा कुळकर्णीवर मात्र ते कधीच रागावत नसत. उलट ते अप्पांची मोठ्या प्रेमाने चौकशी करीत. एकदा अप्पावर मोठे संकट आले. दप्तरी कामात काहीतरी चुकी झाली. अप्पा लबाड आहे, तो खोटे बोलतो, त्याने पैसेही खाल्ले आहेत, अशी लोकांत कुजबूज सुरु झाली. त्यावेळी इंग्रजांचे राज्य असल्याने इंग्रज राजाच्या कानावर ह्या गोष्टी जाणार, सरकार अप्पाला नोकरीवरून तर काढणारच शिवाय कठोर शिक्षाही करणार, असे लोक बोलू लागले बिचारा अप्पा फार घाबरून गेला. त्यातच प्रांतसाहेबांनी त्यांना 'जबाबास त्वरित यावे' असा हुक्म पाठविला. हुक्म हातात पडताच अप्पाचे धाबे दणाणले. आता प्रांतसाहेबांकडे जाऊन जबाब देऊन मी शिरडीला कसला परत येतो? माझ्या पत्नीचे, मुलाबाळांचे काय? नोकरी जाणारच — शिवाय प्रांतसाहेब मला नक्कीच कठोर शिक्षा करणार. ते शिस्तीचे, स्वतः शुद्ध आचरणाचे व कडक आहेत, असे समजते. काय करावे? गेले तर पाहिजेच. जाऊया, पण जाण्यापूर्वी आपल्या श्रीबाबांना वंदन करून त्यांचे आशीर्वाद घेऊन जाऊया. या संकटातून आपल्याला तारून नेणारा त्यांचेशिवाय कोण आहे? अप्पा द्वारकामाईत आले. श्रीबाबांच्या चरणी लोळण घेऊन भरत्या कळाने ते म्हणाले, "बाबा, तुम्ही सत्पुरुष आहांत साक्षात् श्रीनिवास आहांत. काळाला शासन करण्याचे सामर्थ्य केवळ तुमच्यातच आहे. माझ्यावर उगीच आफत आली आहे. बाबा, मी खोटे बोलत नाही. मी लबाड नाही. खरोखरच एक पैसाही खाल्ला

नाही. मी माझ्या परीने दप्तर चोख ठेवले आहे, हे फक्त आपणाच जाणाल. बाबा आपण त्रिकाळज्ञ आहांत. माझी अबू राखा हो. अबू राखा.” अप्पा घळघळून रडत श्रीबाबांच्या पायाला पुन्हा पुन्हा मिठी मारु लागला. आणि म्हणू लागला, “बाबा, माझे काही बरेवाईट झाले तर आपलेच नाव जाईल. जवळ प्रत्यक्ष कुबेर असताना दारोदार भिक्षेसाठी कां फिरावे? क्षीर सागर सोडून ओहळाकडे का जावे? मला एक आपल्याच पायांचा आधार. माझे आई-बाप सर्व काही तुम्हीच आहांत. एवढे माझे संकट निवारा बाबा. लोक मला तुमचा कल्याण म्हणतात. त्या तुमच्या कल्याणाची ही काय अवस्था? कामधेनूच्या पोरांनी अन्य स्तनी कां लागावे? कल्पवृक्षाच्या फळांनी काट्यात का पडावे? बाबा, तुम्ही मला आपला म्हटलंय. माझेवर कृपा करून या गलिच्छ आरोपातून मला मुक्त करा. नाहीतर माझी निंदा होईलच, पण माझ्याबरोबर आपलीही निंदा होईल. बाबा, कृपा करा. अप्पाचे हे हृदयस्पर्शी बोल ऐकून श्रीबाबांचे मन दवले. ते अप्पाला म्हणाले, “अप्पा घाबरु नकोस. सांप्रत प्रवरा नदीकाठी नेवाशाला प्रांताची स्वारी आहे. तेथे तू खुशाल जा. तेथे जगाचा सूत्रधार जो भगवान विष्णू तो मोहिनीराजाच्या रूपाने उभा आहे. ज्याने दशावतार घेतले, जो अल्ला आहे, इसाही आहे तोच मूढ लोकांच्या उद्धारार्थ सगुण रूपात तेथे अवतरला आहे. तेव्हा तू नेवाशाला जा. मोहिनीराजाला नमस्कार कर आणि मनात कसलाही किंतु न बाळगता साहेबापुढे हजर हो. जे काही असेल ते खरे खरे सांगून टाक. तोच तुझी पाठ राखील. प्रांतसाहेबही चांगला माणूस आहे. लबाड नाही. शिस्तीचा आहे. तसा असल्याशिवाय राज्य नीट कसे चालेल? तेव्हा भिऊ नकोस. जा. मी तुझ्या पाठीशी आहे. ह्या आरोपातून तू नक्कीच निष्कलंकपणे सुटशील. तुझे काहीही वाईट होणार नाही.”

श्रीबाबांचे अभ्यसूचक शब्द ऐकून अप्पाचे गेलेले अवसान परत आले. ते शांतमनाने, निर्भयपणे नेवाशाला गेले. श्रीबाबांच्या सांगण्याप्रमाणे मोहिनीराजाला साष्टांग प्रणिपात करून श्रीबाबांचे स्मरण करीत ते प्रांतसाहेबांच्या कचेरीत गेले सागळी कागदपत्रे दाखवून त्यांनी योग्य तो जबाब दिला. तो जबाब ऐकून व सर्व कागदपत्रे पाहून अप्पा कुळकर्णी लबाड तर नाहीच, उलट त्याने सर्व कागदपत्रे चोख ठेवली आहेत, पैसे खाल्ले नाहीत, अशी प्रांतसाहेबांची खात्री पटली. त्यांनी अप्पाला निर्दोष सोडून दिले. आपण ह्या अनाहूत आलेल्या संकटातून सहिसलामत व पुन्हा मानाने सुटलो, ही सर्व साईकृपा आहे, हे जाणून अप्पांचे मन भरून आले. ते अक्षरशः नाचू लागले. दुसरे दिवशी शिरडीत येऊन श्रीसाईचरणी वंदन करून त्यांनी सर्व हकीगत श्रीबाबांना सांगितली. तेव्हा स्वतःकडे अजिबात मोठेपणा न घेता श्रीबाबा एवढेच म्हणाले, “अरे अप्पा, कर्ता करविता तो एव परमेश्वर आहे. भक्तांसाठी तो जे घडणार नाही, ते घडवीत असतो. आपली भक्त मात्र तेवढी तीव्र पाहिजे. जा आता घरी. बायकामुले वाट पहात असतील. त्यांना ही आनंददायी खबर दे. जा सुखात राहा. अल्ला. तुझे भलेच करील!”

पुढे कित्येक दिवस गेले. अप्पा सुखात राहात होता. मनापासून श्रीबाबांची भक्ती करीत होता. जमेल तशी सेवा करीत होता. एकदा अशीच तो सेवा करीत असताना श्रीबाबा म्हणाले, “अप्पा, आज आपल्या गावात चोरटे आले आहेत. त्यांचा धन संपत्तीवर किंवा घरादारावर डोळा नसतो, मुख्य मालावर त्यांची नजर असते. तो हरण करून ते निघून जातात. त्यांची तन्हाच निराळी असते. ही चोरी करताना ते कुणालाही दिसत नाहीत, इतके ते बिलंदर आहेत. त्यांची पहिली स्वारी तुझ्यावरच होईल, तेव्हा नीट बंदोबस्ताने राहा. बिचारा अप्पा! त्याला यातला काही बोधच झाला नाही. त्याने घरी जाऊन आपल्या घराभोवती मिल्लांचा पहारा बसवला. गल्लोगल्ली गस्तही चालू झाली. मध्यरात्र झाली मात्र, ठणठणीत प्रकृती असलेल्या अप्पाला उलट्या जुलाब होऊ लागले. त्यामुळे तो हैराण झाला. हळूहळू शरीर गर पडू लागले. नाक वाकडे होऊ लागले. इतकेच नव्हे, तर नाडीही मंद मंद चालू लागली. शोजारी पाजारी घावरले. बिचारी अप्पाची बायको धाय मोकळून रङ्गू लागली. इतक्यात तिला श्रीबाबांची आठवण झाली. या अरिष्टातून वाचवणारे श्रीबाबांशिवाय कोण आहे, या विचाराने ती सरळ धावत द्वारकामाईत आली. श्रीबाबांचे पाय घट्ट धरून रडत रडत त्यांना ती म्हणाली, “बाबा, माझ्या पतीदेवांची स्थिती अगदी बिकट झालीय हो. उलट्या जुलाब थांबत नाहीत. नाडी पण मंद वाहातेय. बाबा तुम्ही आमचे परमेश्वर. आहात. तुमची ती संजीवनी उदी आणि आशीर्वाद द्या. म्हणजे त्यांच्या दुखण्याला उतार पडून ते बरे होतील. देता नां बाबा? द्या हो. माझं सौभाग्य सांभाळा बाबा.” त्यावर शांतचित्ताने श्रीबाबा म्हणाले, “आये, शोक करू नकोस. जो जन्माला आला, त्याला एक ना एक दिवस मृत्यू येणारच आहे. जन्म-मृत्यू ईश्वरी कळा आहेत. ईश्वरच सर्व ठायी भरून राहिला आहे. कोणी जन्मत नाही. कुणी मरत नाही. तू ज्ञानचक्षुनी पहा. तू ही त्यापासून निराळी नाहीस. बंडी जीर्ण झाल्यावर लोक फेकून देतात किंवा आवडत नाही म्हणून तिचा त्याग करतात, तसेच हे शरीर रूपी वस्त्र प्राण पांघरतो, तो प्राण म्हणजेच अक्षय, अभंग, निर्विकल्प असा नारायण आहे. म्हणून तू अप्पाच्या जाण्याआड येऊ नकोस. अप्पा माझ्या आधीच आपली कफनी बदलतो आहे, पण त्यातच त्याचे कल्याण आहे. हे फक्त मला ठाऊक. तुला त्यातले काय कळणार? त्याला सदगती मिळणार आहे. त्याच्या मोक्षप्राप्तीच्या आड येऊन तूं काय साधणार आहेस? अप्पा जन्ममृत्यूच्या दुष्ट चक्रातून सुटला याचे तू समाधान मान. जो बाळ, अल्लामिया तुझे व पोरांचे रक्षण करील.” बिचारी अप्पाची पत्नी! ती मुकाट्याने घरी आली, तो अप्पाची प्राणज्योत मावळली. तिचा तो पतीच असल्याने तिला फार दुःख झाले. पण श्रीसाई कृपेने तिला जी ज्ञानदृष्टी प्राप्त झाली, त्यामुळे तिला आपल्या दुःखाला वेळीच आवर घालता आला आणि त्यामुळे तिचे पुढील आयुष्य साई सेवेत आणि नामस्मरणात समाधानाने गेले.

(संतकवि श्रीदासगणू महाराजांच्या ‘अध्यायत्रयी’या पुस्तकाच्या आधार)

दसरा – सोन्याचा दिवस

श्रीबाबांचे महानिर्वाण!

– सौ. मंगला सु. वैद्य

१३ टीचर्स कॉलनी,
झाबुआ (म. प्र.) ४५७६६१.

‘दसरा’ स्थणजे सोन्याचा दिवस. त्याचे नाव घेतल्याबरोबरच मनात गोड-गोड अशा भावना दरवळू लागतात. त्या गोडव्यातही अनोखी आर्तता असते, निशीगंधा च्या सुगंधात असते तशी. कारण ह्या ३॥ मुहूर्तातील एक मानल्या गेलेल्या दसन्यासच श्रीसाई बाबांनी देह धरार्पण केला होता. शके अठराशो चाळीसात बाबांचे निर्वाण झाले. निर्वाण म्हणजे जे बाबा व्यक्त देह रूपात होते, ते अव्यक्त झाले यथा:

‘देह धारणे होते व्यक्ता। देह त्यागे पावले अव्यक्ता।

जरी एकांग अवतार समाप्त। सर्वांग सुव्यक्त लाधले॥

जया न धर्माधर्म बंधन। जहाले सकल बंधोपशमन।

जयाचे प्राणास नाही उत्कमण। तयास निर्याण ते काय॥

साधारण माणसास ‘मरण’ हे भयानक वाटते व त्याचे नांव किंवा त्याच संदर्भही अपशकून सूचक वाटते. प्ररंतु संतास –

‘न जिजीविषुवत किंचित् न मुमुर्षुवद आचरन्

जीवितं मरणश्चैव नाभिनन्दन् न च द्विषना॥ शान्तिपर्वा॥’

ह्याप्रमाणे जन्म आणि मृत्यू ह्यात भेद वाटत नाही. संत सज्जन मृत्युस ईश्वर भेटीचा मार्ग समजतात. तरीच बाबा मरणाचे वेळी प्रसन्न चित्त होते व त्यांनी सहज कोठे गसाला जावे, तसा ह्या जगाचा आनंदाने निरोप घेतला. त्या वेळी बाबांस विनोद टत असला पाहिजे कारण ज्या माया मोहापासून भक्तांस परावृत्त करण्यासाठी बांनी देह धारण केला, त्याच देहावर भक्त माया करू लागले व त्याच देहाचा मोह भक्तांना पडू लागला. आणि म्हणून या मायामोहास दूर करण्यासाठीच जणू बाबांनी देह त्याग करून, अव्यक्त होऊन प्रत्येक भक्ताच्या मनात निवास केला. बाबांनी देहधारी असताना भक्त कल्याण केले व आजही ते अव्यक्त राहून भक्त कल्याणच करीत आहेत. भक्तांच्या सकल मनोकामना त्यांनी पूर्ण केल्या, पण त्या मनोकामना कोणत्या स्वरूपाच्या असाव्या, हे त्या भक्तावरच निर्भर आहे. कारण ज्यांनी ऐहिक शान्ति व भौतिक सुख मागितले, त्यांना ते मिळाले व ज्यांनी परमार्थ व मोक्ष मागितला त्यांचे ते मनोरथ पूर्ण झाले. अशा प्रकारे आमचे हित किंवा अहित हे आम्हीच केले. कारण –

दुरधे भरली धेनूची कास। भाग्यवानास लाभे गोरस।

कासे पासीच गोचिडा वास। अशुद्धचि कर्मास तयाच्या॥ १५४॥

दुर्दरा कमल कंदा शोजारा लुटी कमल मकरंद भ्रमरा
दुर्देवी दर्दुरा पंकाचा अहारा दैवास पार न भ्रमराच्या ॥ १५५॥

(श्री साईसच्चरित - अध्याय ४९)

आजही आपण भौतिक सुखसाधनांसाठी व ऐहिक सुखासाठी बाबांची भक्ती करतो व ते मिळाल्यावर समाधान मानतो आणि 'एक साधारण माणूस' ह्या नात्याने ते अगदी स्वाभाविक आहे. तरीही श्री रामदास स्वामीच्या म्हणण्याप्रमाणे 'नेटका प्रपंच' करूनही परमार्थ साधूया आणि आम्हा सर्वांस सुमाराविर ठेवा, अशी बाबांच्या चरणी प्रार्थना करू या.

महानिर्वाणातून एकात्मता

- सौ. उषा प्रभाकर मुळ^१
१६० नारायण पेठ, पेटकर वाडा,
पुणे-३०.

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।

अभ्युत्थानमधर्मस्य तदा श्व त्मानं सृजाम्यहम् ॥

ज्या वेळी धर्माचा न्हास होतो आणि अधर्म माजतो, त्या वेळी युग प्रयोजन रूपी विश्वनाथाचा रथ ज्यांच्या प्रचंड अध्यात्मिक बळावर ओढला जातो, असे महा मानव भगवंताच्या इच्छेने अवतरत असतात.

जड जीवांचा उद्घार भोळ्या भाबड्या भक्तांचे दैन्य दुःख निवारण शरणागतांचे संकट हरण अहंकारी मानवाचे गर्व हरण अशा बहुविध लीला या श्रेष्ठ अवतारी महात्म्यांच्या हातून घडत असतात. हे सत्पुरुष सर्व सामान्यांसारखे दिसत, भासत असतात. पण त्यांच्या माध्यमातून ती अनंत विश्वव्यापी शक्तीच लोक कल्याण विश्वशांती प्रित्यर्थ कार्य करीत असते.

अशा विश्वोद्घारा करिता झालेल्या अर्चित शक्ती प्रतापी अवतोरात श्री साईनाथ महाराज यांची गणना होते. समाधीकाल (शके १८४०) दि. १५ ऑक्टोबर १९१८, तो दुःखाचा शिर्डीतील भक्तांवर आलेला प्रसंग. भोळ्या भाविकांच्या द्वारकामार्ईत प्राणापेक्षाही प्रिय असलेला अमोल ठेवा, प्रसन्न मूर्ति आज अचेतन झाली होती. दि. ३ ऑक्टोबर पासून श्री साईबाबा सर्दी तापाने अस्वस्थ झाले होते.

दि. १४ ला त्यांना दुखण्याचा बराच त्रास झाला. त्यानंतर दि. १५, मंगळवार नित्याप्रमाणे बहिर्दिंशोला जाऊन तोऱ्ड-हात-पाय धुवून धुनि प्रज्वलित करून खांबास टेकून ते बसले. नित्याप्रमाणे बहुमज्ञानाच्या गोष्टी सांगितल्या. त्यानंतर आरतीची तयारी लवकर करण्यास सांगितले. श्री बापूसाहेब जोग व सौ. जोग यांनी नैवेद्य

अर्पण करून आरती केली. त्यानंतर सर्व भक्तांस दिक्षित वाड्यात भोजनास जावे, अशी आज्ञा श्री साईबाबांनी केली. सर्वाना उभे राहून तीर्थ व उदी लावली. मंडळी गेल्यावर श्रीसाईबाबा खाली गादीवर बसले. त्या वेळेस १॥ वाजला होता. श्री साईबाबांनी महादू फासले यास विडा पाहिजे म्हणून सांगितले. त्याने विडा कुटून श्री साईबाबांच्या हातावर दिला व चांदीच्या झारीने पाणी दिले. श्री साईनी एक एक घोट पाणी घेण्याचा प्रयत्न केला. परंतु अधा घोट तोंडातून बोहर आला. तेव्हा अधोन्मिलित नयन झाले. श्री साईबाबांनी आपले अंग पाटीमागे बयाजी पाटील यांच्या अंगावर टेकून लक्ष्मीबाई शिंदे यांना नऊ रुपये दिले (नवविधा भक्ती प्रिय आहे, हे सुचविले). पारमार्थिक, दान-धर्म अंतकाली व्हावा, हेही सूचित केले.

त्यावेळी श्री साईबाबांच्या जवळ १) बयाजी पाटील कोते २) भागूजी शिंदे ३) लक्ष्मीबाई शिंदे ४) महादू फासले हे होते. दिक्षित वाड्यात ही बातमी समजली. डॉ. पिल्ले यांनी नाडी पाहिली. त्यांना समजून चुकले की, शिर्डीचा आत्मा ब्रह्मात विलीन झाला.

त्या नंतर हिंदु मुस्लिम वाद सुरु झाला. श्री. दासगणूला पंढरपुरला स्वाज पडले, शिर्डीला लवकर ये, न्याय निवाडा कर. श्री साईबाबा म्हणत होते, आपण बुटीच्या वाड्यात बसू, खेळू. त्याप्रमाणे सर्व भक्त आप्पा कोते, माधवराव देशपांडे, काकासाहेब दिक्षित राहात्याचे खुशाल चंद सेठ, दौलतराम सेठ, मोरेश्वर प्रधान यांच्या समोर बापुसाहेब बुटीने हात जोडून विनंती केली व श्री साईबाबांना वाड्यात आणावे (समाधी करिता), या वाड्यावर मी हक्क दाखविणार नाही, हे माझे वचन तुळशीपत्र घेऊन पुरे करीन, या सर्व गोष्टी तात्या पाटील कोते यांना कळविल्या. ते आजारी होते. त्यांनी रामचंद पाटील (पोलिस पाटील) यांना विनंती केली की, श्री साईबाबांना वाड्यात घेऊन जाण्याचे प्रयत्न करा.

बहुसंख्येने (हिंदूंच्या) श्री साईबाबांना समाधी करिता वाड्यात नेण्याचे ठरले. यावेळी मुस्लीम बंधुंनेही पालखीस खांदा देण्याचे ठरविले. ती पद्धत आजही शेर्डीत दिसून येते.

आजच्या अस्थिर वातावरणातही शिर्डी क्षेत्रामध्ये सर्व समाज भेदा भेद, स्पृश्य-अस्पृश्यं या भावना विसरून समानतेने श्री. साईबाबांच्या पुढे नत मर्स्तक होत आहे. श्री साईबाबांनी आपल्या हयातीत हीच एकरूपता एकात्मता अखंड ठेवली होती. समाजरूपी विशाल वृक्षाला एकात्मतेचा संदेश ते देत होते. या संतांमध्ये केवढी ही अगाध शक्ती होती की, त्या शक्तीने आजही अथांग विराट समाज एकरूप होऊन श्री साईबाबांच्या पुढे नत मर्स्तक होत आहेत.

यालाच म्हणावे महानिर्वाणांतूनही एकात्मता.

स्वयं प्रकाश श्री साईनाथ ।

अवतरले भक्त कल्याणार्थ ॥

(कै. बाप्पाजी रत्नपारखी (शिर्डी) यांनी दिलेली माहिती) च्या आधारे.

श्रीसाई महानिर्वाणाचा अर्थ

— डॉ. सुमन खानविलकर
सीताकुंज, बॉबे-पूना रोड,
लोणावळा.

चैतन्य शाश्वतः शान्तो। व्योमा ती तो निरंजन
नादबिंदुकलातीतस्तमै। श्री गुरवे नमः

श्रीकृष्ण निजधामाला जायच्या आधी गावाबाहेर एकांतासाठी गेले, तर आपल्या
साईनाथांनी सर्वांना जेवायला पाठवून गर्दी कमी केली.

अहो, या जगात किती तळ्हांनी माणसे मरतात, अगदी मुंग्यांसारखी चिरडतात.
माशासारखी पाण्यात तरंगतात, बोटीच्या बोटी जलसमाधी घेतात, गाड्या उलटतात,
हजारो माणसे अपघाती मरतात, नाना तळ्हेच्या रोगांच्या साथीने मरतात. म्हणून
कोणी त्यांच्या समाधी बांधत नाहीत, की त्यांच्या देह सोडण्याला कोणी महानिर्वाण
म्हणत नाही. ती पण माणसेच नी हे संत पण माणसेच ना?

मग असे कां बरे? कारण ते नारायण आहेत व आपण नर आहोत ते जगाच्या
उद्घारासाठी आलेले असतात तर आपण आपली प्रारब्ध कर्म संपवण्यासाठी आलेले
असतो. ते देहासत्ती विरहित तर आपण मात्र देहाच्या आसक्तीत रममाण. त्यां
संधान सतत शिवस्वरूपात गुंग असते तर आपले संसार नि मायामोहात गुंतलेले
असते.

म्हणून त्यांचे जाणे येणे हे मानवांना समजाण्यापलिक डचे असते. यामुळेच संतांची
योग्यता लवकर कळत नाही नि कळू लागते, तेव्हा त्यांची जाण्याची तयारी झालेली
असते. ज्यांना जन्मच नाही त्यांना मरण कोटून म्हणून त्यांच्या देह सोडण्याला निर्वाण
म्हणतात.

आता आपण महानिर्वाण याचा अर्थ समजावून घेऊ या—

महानिर्वाण:- एक बिंदू सागरामध्ये विलीन होणे, घटाकाशातून मठाकाशात विलीन
होणे, जीव दशेतून शिवदशेत जाणे, असत्यातून सत्यात विलीन होणे.

निर्दाण:- ज्या ठिकाणी कशा प्रकारचीही न्यून्यता नाही, ऐश्वर्ययुक्त व्यापकत्वात
विलीन होणे.

वाण:- यश, श्रीलक्ष्मी, वैराग्य, ज्ञान, ऐश्वर्य या षटकाला वाण असे म्हणतात. याला
जो धारण करतो, त्याला भगवान म्हणतात.

असा हा अनंत महाअनंतामध्ये विलीन होण्यासाठी उदून ध्यानस्थ बसला.
भक्तांना मात्र आजारपणाचे दृश्य दाखवून फसविले.

त्यावेळी क्षणभर पूर्ण शांतता निर्माण झाली. कारण सर्व देवांनी आपापली कामे
सोडून आकाशात गर्दी केली. हा अनंत अनंतात विलीन होणार नि मग याला
संतरूपात पाहता येणार नाही. असा निर्वाणाचा सोहळा द्वापारयुगात द्वारकेत पाहिला

होता. पंचतत्त्वे स्तब्ध झाली. आपण चुकलो, या पवित्र देहातून निघालो, वाईट वाटले पण करणार काय? अनंताने अनंतात विलीन व्हायचेच ठरवले होते. दोन वर्षापूर्वी दसन्याच्या दिवशी त्याची कृती करून दाखविली होती. भक्तांना पण नाथांचा खेळ कसा कळावा मानवाला.

अहो बाबांनी दसरा विजया दशमी हा दिवस का निवडला असावा असे नेहमी वाटे. पण एक दिवस विचार करता करता पुढील गोष्टी लक्षात आल्या. देवीने असूर प्रवृत्तीचा नाश केला व विजय मिळविला. तद्वत बाबांनी आपल्या सर्व भक्तांच्या त्रिविध तापाचा नाश करण्यासाठी व सुख प्राप्त करून देण्यासाठी या शुभ दिवसाची निवड केली. यावेळी शुक्ल पक्षात हा विशिष्ट दिवस आलेला होता. कारण बाबांच्या महानिर्वाणाला ७० वर्षे पूर्ण झाली, परंतु बाबांनी आतापर्यंत एकाही निःसीम भक्ताला निराश केले नाही, हीच मोठी गवाही आहे संतश्रेष्ठत्वाची.

“गंगा पापम्, शशीतापम्, दैन्यकल्पतरु तथा” या प्रकारे महानिर्वाणापूर्वी व आता या ७० वर्षात हेच कार्य केले व असेच युगे न युगे करणार. आपल्या भक्ताचे विघ्न परिहरण करण्यासाठीच हा शुभ दिवस निवडला.

पाप, ताप, दैन्य, हंती संतोः महाशयः

आता आणखी एक गंमत सांगते हं. बाबांचे निर्वाण एकादशी तिथी सुरु झाल्यावर झाले. अर्थात एक स्थितवृत्ती नाम एकादशी ही त्यांची चित्तवृत्ती अनंतात एकरूप झाली. कारण बाबा हे अगोदरच सांगत होते, सबका मालिक एक आहे अर्थात साईनी शिव दोन नाहीत, हे या दिवशी अनंतात विलीन होऊन दाखवून दिले. साई १ शिव १ बरोबर अकरा झाले. म्हणून ती वेळ बाबांनी साधली. १२ नंतरची वेळ निर्वाणाची.

त्यावेळी घंटा नाद व्हायला नि बाबा पंचतत्त्वात विलीन व्हायला एकच गाठ पडली याचे कारण सुध्दा किती उपदेशकारक आहे पहा. ती जणू सांगत होती बाबांचे मनोगत, अरे बाबांनो वाईट वाटून घेऊ नका, धीर सोडू नका. मी अनंतात आहे.. मी अनंतात आहे.. मी अनंतात आहे. तुम्हाला सुध्दा हा देह एक दिवस सोडावा लागणार आहे. तरी तुम्ही एकचित्त करून एक नेक म्हणजे आत्मा नि परमात्मा. तसेच मी व तुम्ही भिन्न नाही, हे लक्षात ठेवा. व सदा सर्वदा स्वस्वरूप जाणण्याचा प्रयत्न करा. हीच बाबांची इच्छा, घंटा सर्वांना सांगत होती, त्या बाबांच्या पुण्यदिनी!

भरूनी सद्भावाची अंजुली। मी ओवलींया फुले मोकिली
ती अर्पिली पदचरणी साईबाबांच्या

आता आणखी निर्वाणाच्या दिवशी घडलेल्या गोष्टी पाहू. लक्ष्मीला ९ रुपये दिले. एक तर नऊविधा भक्ती करा हा संदेश दिला व स्त्री ही लक्ष्मीला भुलते, तिला नऊ रुपये देऊन मोजण्यात गुंतवली कारण कोणत्याच प्रकारची माया समोर नको. प्रेमी जनांना जेवणाचे निमित्त करून पाठविले, एकान्त निर्माण केला.

आपली मात्र शेवटच्या क्षणाला याला भेटू, त्याला बोलाव, कुणाला काही सांगायचे राहिले, पण खरे पहाता यातले कोणीच भवभयातून सोडवणारे नसते, उलट

जन्ममरणाच्या केन्यात गुंतविण्यास मदत करतात.

ही शिकवण किती श्रेष्ठ आहे. नवविधा भक्तीत रमा की शेवटी माझीच आठवण होईल. तुम्हाला मग चारी मुक्ती तुमच्या समोर हात जोडून उभ्या रहातील.

बाबांच्या निर्वाणदिनी चिंतनीय अशी घटना घडली ती अशी—

बाबांचे पुढील कार्य हिंदू की मुसलमान पध्दतीने करावेईत्यावेळी बाबांनी कुणाला न दुखवता आपण कोण आहोत हे दाखवून दिले. लक्ष्मण मामाना पहाटे स्वप्न पडले. बाबांनी हात धरून उठविले. ऊठ लवकर ऊठ. बापूसाहेब येणार नाहीत आज, त्याचा समज आहे मी मेलो. काकड आरती कर भाझी.

लक्ष्मणमामा स्नान करून आरती व पूजेचे सामान घेऊन आले व यथायोग्य पूजा केली. मूळ उघडून विडा दक्षिणा हातात ठेवली, आरती केली. आता यावरून असे निश्चित वाटते, पूजा आरती स्वीकारली अर्थात् मी परमेश्वरशिव आहे व विडा दक्षिणा स्वीकारली अर्थात या नश्वर जगात मानवी स्वरूपात मी ब्राह्मण आहे. (ब्राह्मण अर्थात ब्रह्म जाणतो असा ज्ञानी).

भर बारा वाजताच्या सूर्यकिरणांच्या रूपाने देव, ऋषीगण, संत, साधू यांची या संत श्रेष्ठ राजाधिराज साईच्या दर्शनासाठी चढाओढ सुरु झाली होती. तर इकडे शिरडीवासी दुःखाने व्याकूळ होऊन मायमाऊली सोडून गेली, या दुःखात चूर होती. वास्तविक पहाता

संत मुर्लीच गर्भातीता परोपकारार्थ प्रगट होता. ब्रह्मस्वरूप मूर्तिमंत भाग्यवंत अवतरूनी. जन्म आणि मरणस्थिती. अवतरिया कदान येती। कार्य सरता ते स्वरूपी मिळती। समरसती ते अव्यक्ती।

संतांनी समाधी घेतली तरी ते दिव्य ज्योती स्वरूपाने जगात वावरत असतात. त्यांना हाक मारली तर हाकेला कोणाच्या ना कुणाच्या रूपाने धावत येतात. मानसिक दौर्बल्य नष्ट होते, त्यांच्या चिंतनाने. या संताच्या शिकवणीने व त्यांच्या जागृत पण निराकार स्थितीतल्या मिळणाऱ्या आधाराने आपण आपले आयुष्य आनंदात घालवू शकतो व जन्ममरणाचे फेरेसुध्दा चुकवू शकतो.

हेच पहा ना, संतांचे बोलसुध्दा किती अनमोल असतात. नाथांना जाऊन ७० वर्ष पूर्ण झाली, तरी शिरडीतली गर्दी दिवसेदिवस वाढत चालली आहे. मुंग्यांसारखी रांग लागेल, त्याप्रमाणे आता आपण पहातो आहोतच ना, लोकांची वाढणारी गर्दी, त्यात कोणत्याही धर्माची, जातीची स्त्री, पुरुष, मुले होणारा त्रास आनंदाने सहन करत आहेत. बाबांच्या दर्शनासाठी दिवसेदिवस गर्दी वाढत आहे. तसेच दुसरे बोल—

तेथेच आपण बोलूं चालूं भोगू सुकाळू आनंदाचा

अगदी असेच घडत आहे. बाबा तेथे आहेत कशावरून म्हणाल, तर तेथील सर्व ठिकाणी इतकी प्रसन्नता आहे त्यावरून! तेथे गांजलेले भक्त येतात, कोणी चांगले झाले ते सांगायला येतात तर चांगले कर सांगणारे असतात, तर कोणी तुझे दर्शन तुझी कृपा मागायला येतात नी बाबा नकळत सारे पुरवतात.

म्हणून म्हणते श्रीसद्गुरु साईनाथ आपल्यातून गेले नाहीत, ते जागृतावस्थेत निराकार स्थितीत आहेत. हे मानवी स्वरूपातच त्यांनी दाखवून दिले होते. रूप बदलून दर्शन देणे, कोठे काय चालले ते सांगणे, कोणाचे द्वारकामाईत बसून संकट निवारण करणे (लोहाराची पोर), कोणी आपल्यासाठी प्रेमाने काय पाठविले याची आठवण देणे (पेढा, नारळ वगैरे). पण या सान्याचा अर्थ एका शब्दात सांगून मोकळे झालो, “चमत्कार”! पण खरे आपण सर्वसाक्षी परमपिता शिवस्वरूप आहो, हे सर्वांना कळावे, पण शेवटी माणूसच मायेने वेढलेला तो ओळखू शकला नाही.

श्रीसद्चिदानंद साईनाथ यांना साकारातून निराकारात गेल्याला ७० वर्षे झाली, तरी अनेक भक्तांचे जगातल्या कित्येक भागातून अनुभव ऐकण्यात, वाचनात येत आहेत ते त्याच्या जिवंतपणाची साक्ष देत आहेत की, मी तुमचा आहे, तुम्ही माझे आहात. “नित्य मी जिवंत जाणा हेचि सत्य” आणि हे घडोघडी सर्वांना पटते आहे. श्रीसाई माऊली ही माऊली प्रमाणेच आपले पालन करत आहे, करत राहील हेच खरे.

मन्नाथा जगन्नाथा। मद्गुरु जगद्गुरु

मदात्मा सर्वात्मा। तस्मै श्री गुरुवेनमः

आता आपण थोडे भक्तीकडून अध्यात्माकडे वळूया नि पुढील गोष्ट लक्षात ठेवूया. या संसारासाठी खूप मागितले, आता स्वतःसाठी मागू या नि तशी कृती करू या, अर्थात चिंतन, मनन, आचरण, संतांच्या वचनाचे.

अंतकाळी हीच सावधता। शांतता आणि एकांतता।

ध्येय मूर्ती यावी चित्ता। विक्षेपता विरहिता। ‘अंतेमतिःसा गतिः’

॥ श्री सद्गुरु साई चरणार्पणमस्तु॥ शुभंभवतुः॥

:: श्री पुण्यतिथी उत्सव ::

—: अखंड पारायण व्यवस्था :—

पुण्यतिथि उत्सवातील श्री साई सत्कृति पारायण दि. १९.१०.८८ ला सकाळी ६.३० वाजता द्वारकामाईत सुरु होईल व दि. २०.१०.८८ ला सकाळी ६.०० वाजता पारायणाची सांगता होईल. पारायणात भाग घेऊ इच्छणाऱ्या साईभक्तांनी दि. १८.१०.१९८८ रेजी दुपारी ३.०० ते संध्याकाळी ७.०० वाजेपर्यंत आपली नावे मंदीर विभागाच्या कार्यालयात नोंदवावयाची आहेत. नोंदणी केलेल्या साईभक्तांची रात्री ८.०० वाजता चिठठया काढून पारायणासाठी निवड होईल व त्यांची यादी ताबडतोब जाहीर करण्यात येईल. ज्या क्रमाने चिठठया निघतील त्या क्रमाने साईभक्तांना पारायणात भाग घेता येईल. क्रम येईल त्या वेळी भक्त हजर न राहिल्यास त्यांचे नाव यादीतून कमी करून संस्थान सेवकांमार्फत त्या अध्यायाचे पारायण होईल.

—: भिक्षा झोळी कार्यक्रम :—

परंपरेने चालत आलेल्या पुण्यतिथी उत्सवातील भिक्षाझोळी कार्यक्रमात भाग घेऊ इच्छणाऱ्या भक्तांनी उत्सवाच्या पहिले दिवशी दि. १९.१०.८८ रेजी आपले नाव मंदीर विभागात नोंदवावे. चिठठया काढून ज्यांची नावे निघतील अशा पहिल्या २० भक्तांना भिक्षा झोळी देण्यात येईल. अधिक माहिती मंदीर प्रमुखाच्या कार्यालयात मिळेल. तरी सर्व साईभक्तांनी संस्थानला सहकार्य करावे.

श्री साईनाथ महाराजांची ७० वी पुण्यतिथी

— सौ. सरोजिनी मुळ्ये

सरस्वती सदन, ६, नाथ मंदिर कॉलनी,
साऊथ तुकोगंज, इंदूर (म. प्र.).

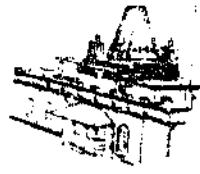
साधु संतांच्या मृत्यु दिनाला त्यांची पुण्यतिथी असे म्हणण्याचा प्रघात आहे. साधुसंत हे अगदी निर्लोभी असतात. त्यांना कशाचीही आसक्ती नसते, स्वार्थ नसतो, वैरभाव नसतो. जगाच्या उद्घारासाठीच त्यांचा अवतार असतो. आपला कार्यभार संपला की ते समाधिस्त होतात.

असेच शिरडीचे साईमहाराज होते. यंदा आपण त्यांची ७० वी पुण्यतिथी साजरी करीत आहोत. आपण त्या निमित्ताने त्यांचे भजन, पुजन, गुणगान करून हा उत्सव साजरा करतो. त्यांनी सांगितलेल्या उपदेशाप्रमाणे भक्तांनी वागणे, हीच खरी त्यांची सेवा आहे. त्यांचा देह विसर्जन पावला परंतु आत्मा हा अमर असतो. या उक्तीप्रमाणे आज शरीराने जरी ते अस्तित्वात नसले, तरी ते अजूनही आपल्या भक्तांतच वावरत आहेत. प्रचितीविना नव्हे भक्ती. भक्तांना जेव्हा प्रचिती आली, तेहाच बाबांवर भक्ती जडली. पुढील ओव्यांवरुन ते आपल्यात आहेत, हे कळून येईल.

साईसच्चरित, अध्याय २५, ओवी १०३ ते १०७ यातून बाबांनी म्हटले आहे, असो ही तो बाबांची वैखरी। बाबा असताना देहधारी। परी पुढेही देहत्यागा नंतरी। स्वये निर्धारी निज-महिमा। झालो जरी गतप्राण। वाक्य माझे माना प्रमाण। माझी हाडे तुर्बती मधून देतील अश्वासन तुम्हांस। मी काय पण माझी तुर्वत। राहील तुम्हासवे बोलत। जो तीस अनन्य शरणागत। राहील डोळत तयासवे। डोळ्या-आड होईल ही चिंता। करु नका तुम्ही मजकरिता। माझी हाडे ऐकाल बोलता। हितगुज करिता तुम्हासवे। मात्र माझे करा स्मरण। विश्वासयुक्त अंतःकरण। ठेवा करा निष्काम भजन। कृत कल्याण पावाल। हे साईच्चरितांतील बोल अगदी खरे ठरले आहेत. बाबा आता आपल्यात नाहीत असे कोण म्हणेल?

साबाबांनी आपल्या समाधीचे स्थान व दिवस आधीच ठरवून ठेवले होते. बुटी वाड्याचे बांधकाम जेव्हा चालले होते, तेव्हा बाबा श्यामाला म्हणाले, आपण येथेच राहू. आधी बुटी वाड्यात गाभान्यात मुरलीधराची मूर्ती स्थापन करावयाची होती, परंतु बाबांचे मनोगत कळल्यावर बुटीना अगदी आनंद झाला. ते म्हणाले, माझ्या हृदय मंदिरी साईबाबा येऊन राहिले. म्हणती काका भाग्य उदेले, श्री बाबाची वाड्या आले, मुरलीधर ही तेच झाले, लाभले त्रैलोक्य राज्य, आतां नको मजसी कांही, स्वये देवघी घरी येई, हृदय-मंदिरी माझ्या राही, घेई प्रेमोपचारही.

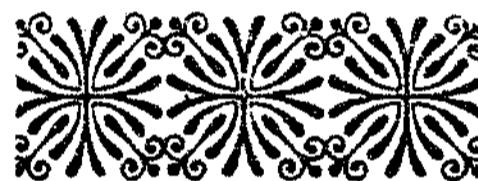
बाबा म्हणाले होते, मुलांनो, मी तर अमर। अरे मी येथेच दूर ना। सांगा कोणी दृष्टी आड, म्हणूनी पोचे का पल्याड। देहसोडिता हेची गूढ। मनां संभ्रम जाहला। येथे माझी पडली हाडे। ती ही ऐकत साकडे। शब्द, अश्रू कानीं पडे। नोंद मजकडे

सर्व ती। काय वाटले होईल शून्य। प्रिय माझे हे वसतिस्थान। छे: छे: नित्य-नूतन
चिरंतनची क्षेत्र हे। आज सांगतो भाकित। भविष्य काळीचे ते गुपित। कान इकडे
क्षणमात्र। देणे, ऐकणे मन्मुखे। अखंड येथे येणे भक्त। मुंग्या जैशा, तैसे नित्य।
सण-उत्सवही शतपट। उत्साह करणे त्या असे। अरे, लेकरे सर्व सम। तरीही नव्हे
एक प्रेम। काही अनन्य निष्काम काही उनाड स्वच्छंदी, अशाही त्या येणे येथे,
घातला दोरा पायाते। कळेना हित अहित त्यांते, म्हणूनी टाकणे त्यास कां? कसे
मनीचे बोल गूज। जरी देहे न मी आज, चैन पडणे नव्हे मज निकटी नसता लेकरे,
नसो या स्थाना आज मान। जिंदाही करोत अज्ञ जन परी येथे पूजन। होणे अखंड
देवाचे। असो सांगणे वरी तुम्हांसी। वाडे जैसे का राजाशी, तैसे वाडे, वागा मजसी
दिसती भविष्य काळ तो। ऐसे स्थाना या ऐश्वर्य। प्रेम भक्तीसी येणे पूर। सुख
शांतीचे हे माहेर। नूर यथाकाल पालटणे। आता देतो ध्या हे वचन। ज्या कोणाचे
येथे गमन चिंता-दुःख हरण। स्मरण शब्दांचे या असो.

वरील सर्व आज खरे ठरले आहे. रात्रिंदिवस बाबांचे नामस्मरण केले पाहिजे.

७० व्या पुण्यतिथी निमित्त श्री साईचरणी शतशः प्रणाम।

॥ श्री साईबाबा — महानिर्वाण ॥

कीर्तन भूषण श्री. चिंतामण लक्ष्मण शिंत्रे

“देवासी अवतार भक्तासी संसार। दोंहोचा विचार एके ठायी” ॥

संत चूडामणी भगवान श्री साईबाबा महाराजांच्या महानिर्वाण दिनानिमित्त
कीर्तन रूपाने त्यांना श्रद्धांजली वाहून विनम्र अभिवादन करतो.

श्री साईबाबा यांच्या महानिर्वाण या संबंधी बोलताना प्रथम ते कोण होते? तो एक
साधा मानव नसून ते एक अवतारी पुरुषच होते. “जगाच्या कल्याणा संताच्या
विभूती। देह कष्टविती उपकारे ॥ या उक्तीप्रमाणे भगवंतांनी गीतेत म्हटल्याप्रमाणे
परित्राणाय साधुनाम् । सज्जनांचे रक्षण करून दुष्ट प्रवृत्तीचा नाश करण्यासाठीच
त्यांचा अवतार होता. गीतेत भगवान म्हणतात – “यदा यदा ही धर्मस्य”॥ ज्या
वेळेला धर्माला न्ळानी येते, अधर्म बोकाळतो, जो तो आपल्या कर्तव्यापासून परावृत्त
होतो, अशा वेळी धर्म रक्षणार्थ प्रभु अवतार उपावतारानी प्रगट होत असतात.

रंजल्या गांजलेल्याना योग्य मार्गदाखवून “मना सज्जना भक्ती पंथेची जावे । हे सांगण्यासाठीच दत्तस्वरूपातून “श्रीसाईबाबा” उप अवताराने प्रगट झाले. त्यांनी हे “विश्वची माझे घर” या न्यायाने अवतार रूपाने प्रगट होऊन जगाचा संसार केला. शिर्डी गावाला यात्रेचे स्वरूप प्राप्त करून दिले. जनतेत भक्तीप्रेम, इशासेवा निर्माण केली.

व्यवहारिकदृष्ट्या त्यांनी स्वतःला आपण मुसलमान की हिंदू वा अन्य कोणत्या जातीचे आहोत हाही थांगपत्ता लागू दिला नाही. शेवटी त्यांना अग्निसंस्कार की दफन विधी हा एक मोठा प्रश्न होता. तसेच त्यांनी सबजा की तुळस – म्हणजेच हिंदू की मुसलमान ह्या प्रश्नांनी जनतेला त्यांनी अनुत्तरितच ठेवले. यावरुन त्यांनी सर्वांत “एकता भाव” निर्माण करून आणि विशेष म्हणजे देवतारूपी जन्माला येऊन, “हे विश्वची माझे घर” अशा रितीने सर्व विश्वाचा संसार केला. जनतेशी समरस होऊन, मार्गदर्शन करून सन्मार्गाला लावले.

“आज ना उद्या जायाची ही काया” म्हणजेच ‘आदानं ही निसर्गाय’ आलेले हे सर्व जायचे आहे. ज्याचे “बारसे झाले, त्याचा बारावा” हा ठेवलेलाच आहे. मग मानवाने मृत्युला कां घाबरावे? मृत्यू ही देहाची चौथी अवस्था आहे. जनतेच्या मार्गदर्शनानंतर श्री साईबाबा शके १८४० मिती आश्विन शुद्ध १० (दसरा) मंगळवार, ता, १५ ऑक्टोबर १९१८ अनंतात विलीन झाले. ‘माती अससी, मातीत मिळसी’ ह्या उक्तीप्रमाणे (दुपारी २॥ वा.).

जनतेला अपरंपार दुःख झाले. पण विचारांती मी असे म्हणेन, ते गेले नाहीत, तर मग काय? मरावे परी किती रूपे उरावे । ह्या ध्येय पूर्तीने ते अजून आपल्यातच आहेत, गेले नाहीत. आत्मा अमर आहे. नैनछिंदती शस्त्राणीत्याचा कशानेही अंत होत नाही. मग काय ते कीर्ती रूपाने जगले आहेत.

त्यांच्यात फार मोठे गुण होते. त्यांच्या उदीचे महत्व फार होते. अंतःस्फूर्ती, इशासेवा, जनसेवा, गूढज्ञान, विवक आदी अनेक गुणांचा पुतळा आज पड्या आड झाला एवढे मात्र खरे आहे. त्यांची धूनी सदैव असायची. “साधी रहाणी, उच्च विचार, आचार, अंगात कफनी, हातात कटोरा, डोक्याला टोपी, झाडाखाली बैठक असे ते साईबाबा, अजूनही प्रत्येक भक्ताला की, ज्यांच्या जवळ श्रद्धा भक्ती, विश्वास अहे, त्यांना ते अजूनही भेटतात, हेही तितकेच खरे आहे. त्यांच्या विषयी बोलावे तेवढे थोडेच आहे. आपुलीया बळे नाही बोलवता, सखा कृपावंत वाचा त्याची याप्रमाणे ते आपल्याला सोडून स्वर्ग सुखाचा लाभ घेत आहेत. एवढेच नाही तर भक्तांची कामे अजूनही होतात, पूर्वीसारखेच ते त्यांना मदत करतात. यापेक्षा अधिक ते काय नकळे.

त्यांच्या इच्छेप्रमाणेच त्यांच्या मागे सर्व गोष्टी त्यांच्या भक्तांनी यथा सांग पार पाडल्या.

त्यांच्या निवर्णिदिनी ही छोटीशी ‘श्रद्धांजली’ त्यांना अर्पण करतो.

संतवाणी

- १) भगवंताचे नाव घेणे हे बॅटरीसारखे आहे, आपल्याला पाहिजे तेव्हा ते प्रकाश देते, ते आपल्या खिशामध्ये म्हणजे हृदयामध्ये राहू शकते व कोठेही केव्हाही ते बरोबर नेता येते.
- २) ज्याचे अंतःकरणात सारखे खाण्याविषयी अथवा स्त्रिया संबंधी विकल्प चाललेले असतात, त्याला परमार्थ साधने फारसे कठीण.
- ३) अगदी शुल्लक कारणावरून रागवणाऱ्या व्यक्तीला परमार्थ साधणे प्रायः अशक्य आहे, कारण क्रोध हा अंतःकरणाच्या दुबळेपणाचा कोतेपणाचा बाह्य आविष्कार आहे व ज्याचे मन इतके संकुचित दुर्बल आहे, तो काय साध्य करणार.
- ४) ज्या मनुष्याला सकाळी उठल्याबरोबर जवळ जवळ अंथरुणातच एका हातात वृत्तपत्र आणि दुसऱ्या हातात चहाचा कप लागतो, त्याने परमार्थाच्या फंदात पडू नये आणि आयुष्यात कधी सुखाची अपेक्षाही करू नये.
- ५) जेवणाच्या ठराविक वेळेपेक्षा अर्धा पाऊण तास उशीर झाला, तर ज्याची भुकेने आणि रागाने तडफड होते, तो साधनेत नालायक.
- ६) मंत्र देणे आणि मंत्र घेणे म्हणजे गुरु शिष्य संबंध आला असा नव्हे, जगात अत्यंत श्रेष्ठ, अत्यंत पवित्र व अतुट असे जर कोणी नाते असेल, तर ते गुरु शिष्याचेच होय, म्हणून आपण एखाद्याला मंत्र दिला म्हणजे लगेच गुरु झालो आणि मंत्र घेतला की “शिष्य” झालो, असे कोणीही समजू नये.
- ७) माळा, रुद्राक्ष, मुद्रा, शेंदुर, बुक्का, दाढी, करनी, अथवा उदंड पाठांतर करून कीतन, प्रवचन करता येणे म्हणजे परमार्थ साधला असे नव्हे, शांत स्वभाव, पवित्र, मनाचे मोठेपण अखंड नामस्मरण इ. खरे महत्व आहे.
- ८) आपण ईश्वर भक्ती करतो, एकान्तात साधना करतो, एवढ्यावरून इतरांपेक्षा कोणी श्रेष्ठ आहोत, असे साधकाला वाटू नये. जसे नवजात अर्भकापासून नव्वद वर्षाच्या म्हाताऱ्यापर्यंत स्वतःसह सर्वांचे देह पाच भौतिक आहेत व. प्रत्येक देहांतील चैतन्य एकच आहे, याचे स्मरण ठेवले म्हणजे अहंकार होत नाही.
- ९) आकाशात घार उडताना जितका वेळ पंख हलविते, त्यापेक्षा कितीतरी अधिक वेळ पंख स्थिर ठेऊन विरहत असते, साधकाने सुख्दा प्रपंचासाठी देहाला आणि मनाला जितका काळ शीण दिला, त्यापेक्षा काकण भर जास्त वेळ देवासाठी देह व मन स्थिर ठेवण्यासाठी दिला पाहिजे.
- १०) डोळ्याचे कोनाडे झाले, हातापायाच्या शेवग्याच्या शेंगा झाल्या, गुलाबाची निरांजन झाली, तरी बेहत्तर, पण मी नामचिंतन सोडणार नाही, इतका ज्याचा नामस्मरणावर विश्वास व निश्चय आहे, तो साधक फार लवकर ब्रह्मानंद अनुभवितो.